

PAMÁTKY

ARCHAEOLOGICKÉ A MÍSTOPISNÉ.

Organ Archaeologické komise při České Akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění
a Archaeologického Sboru Musea království Českého.

Hlavní redaktor :

Dr. **Josef Lad. Píč.**

Spoluredaktoři: Dr. Karel Chytil, Jan Koula, Dr. Ant. Podlaha, Ed. Šittler, Dr. Jos. Volf.

Díl XXXII. Ročník 1906-1908.

K dílu tomu přispěli pp.:

Adámek K. V., Bareš F., Brániš J., Čermák, Diviš V., Domečka L., Fabian V., Fähnrich V., Hejnic O., Hilbert K., Horák Boh., Hraše J. K., Chytil K., Koudelka J., Koula J., Kout J., Kratochvíl E., Leminger E., Lukavský Boh., Mádl K. B., Martinek A., Píč J. L., Podlaha A., Prášek J. V., Šiblík J., Soukup Jos., Smolík J., Stocký A., Straka Cyr., Svoboda Gust., Šimák J. V., Šittler Ed., Valchář J., Wirth Zd., Volf Jos., Vydra St., Zítek J.

V PRAZE.

Nákladem Archaeologické komise při České Akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění
a Archaeologického Sboru Musea království Českého.

V komisi knihkupectví Fr. Řivnáče v Praze.

1908.

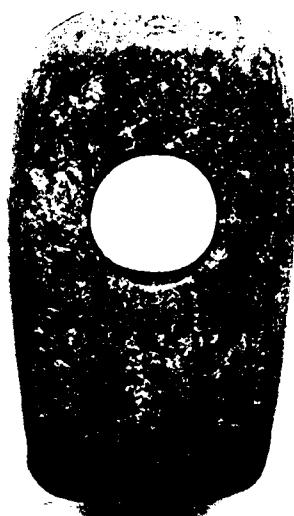
paroh losa, dle posudku prof. Dra. J. N. Woldřicha prý pazourkovými nožíky přiřezaný.

Močovice, Kluky, Pucheř a Křesetice poskytly mnoho klínů kamenných, podobně i starožitné Lochy. Našel jsem tu na cestě klínek amfibolový, jiný pod kostelíkem, a ředitel Jiří Zach měl ve své sbírce pěkný sekeromlat a motyku, kterou obdržela »Včela« darem od dopisujícího člena svého p. Ant. Materky.

U Třebešic bylo rozsáhlé popelníkové pole, blíže pod Bambouskem u potoka i u Netřeb nalezeny kostry s latěnskými obručemi a též lignitovým náramkem. Všude na zahradách v Církviči i ve Sv. Jakubě vyrývají předhistorické nádoby. Blíz ústí Klejnarky u Starého Kolína našel konservátor Ludvík Snajdr pazourkové odštěpy.

Při Malé Sázavě, od Habru tekoucí ku Světlé, objevena klínovitá sekerka ve Smrdově, dvě podobné v blízké Ovesné Lhotě; jedna ve sbírce »Včely Časl.« jest 8·2 cm dlouhá i 4·3 cm široká, váží jen 136 gr. V končinách při Sázavě stávají se kamenné nástroje velmi vzácný, hlavně proto, že krajina tato málo posud probadána. Známe odtud hmotný sekeromlat ze Světlé, teď ve sbírce měšť. školy tamnější uložený. Dotkl jsem se již kladiva nalezeného u Ledče. Tam ústí se údolí

pivovarské, při němž u Horního Hradce (u křížů) rozloženo obsáhlé hradiště a na pravém břehu v lese rozpadává se hrad Lacembok čili Zíkev u Souboře. Dále k severu objevena u Zdeslavic ušlechtilá serpentínová sekerka klínovitá a z blízké Čihošti má »Včela Časlavská« pěkný zelený sekeromlat (9·5 + 5·6 + 3·1, 28 dkg) tvaru srdcovitého. Jest velmi pečlivě přibroušen a na širokém čele kladiva usilovnou prací vyláman, že vyniká původní modročerná barva amfibolitu, kterýž větráním na povrchu sezelenal.

Obr. 8. Kamenná motyka ze Sirakovic.

Tím skončili jsme pouť po kamenných nástrojích na Časlavsku od Labe až k Sázavě.

Konečně uvádíme přehled počtu kamenných nástrojů, na tomto území posud nalezených, pokud jsou v Museu král. Českého, v museu »Včely Časlavské« neb v mé sbírce, podotýkaje, že několik sekerek a sekeromlatů uloženo ve školních sbírkách na Časlavsku a že většina předhistorických starožitností ve »Včele Časl.« dobyta buď výzkumem aneb darována učitelstvem a žactvem. Ale i pokročilí rolníci našeho kraje, jako p. V. Havelka v Potšhách, p. Jak. Chadraba v Drobovicích a p. Vojtěch Vančura na Kolebovsku v Časlavi, radostně nám své nálezy odevzdávají.

Během let 1864–1907 nalezeno na Časlavsku 76 klínů sekerovitých, 11 dlát, 7 úzkých klínů končitých, 7 rádel, 6 motyk, 12 celých sekeromlatů, 16 zlomků z nich, 2 kladiva, 2 provrtané koule, 3 kruhy kamenné, 8 válečkovitých brousů, 24 nožíky pazourkové, 1 amfibolitový, 1 kostěný, 6 střel pazourkových, 5 pilek a více než 300 nukleů a odštěpků pazourkových, 8 vývrteků, 4 z rozbitych mlatů, vybroušená hladidla a několik amfibolitových kusů, přitlučených na další zpracování v nástroje.¹⁰⁾ Úhrnem sebráno na 500 kamenných nástrojů a lví podíl mají ovšem co do počtu neolitické osady, jakkoliv celých, pěkně zachovalých sekeromlatů v nich nenalezeno, podobně jako pramálo celých nádob tam objeveno.

V mé sbírce nalézají se tři sekeromlaty, dvě rozpůlené sekery s děrou z Časlavě, obě zdobně přibroušené, 1 dlátko, 1 rádlo provrtané, půl přeslenu kamenného, dvě hmotné sekery a 4 drobnější, z nichž jedna z Ovesné Lhoty u Leštiny; dále mám několik nožíků a škrabadel pazourkových z Hrádku v Časlavě, odkud jsme měli před vlastním výzkumem systematickým jen jediné dlátko, na západním svahu objevené. — Skvělá sbírka kamenných nástrojů z Časlavská nejlepším jest dokladem, jak záhy kraj tento byl založen.

¹⁰⁾ Konečně ještě vzpomínám ploského valounku s důlkem, který prof. C. ryt. Purkyně našel na Voškobrdu a »Včele« věnoval. Z nástrojů s pruhem k zachycení rozštípeného topůrka (Pam. arch. XI, tab. 23., obr. 5. a 6.) nemáme v museu »Včely Časl.« z okolí žádný, zastupuje tento tvar v našich sbírkách hmotný tomahawk indiánský ze Shuillera v státu Nebraska Unie americké. Jest potřebí jisté opatrnosti při nedobře zjištěných nálezech. Máme ve své sbírce několik střel a nožů amerických Dakotů, které před lety mě tetě Ptačovské z Ameriky zaslány byly z Chicaga a jež jsem vyslídil zapomenuté na půdě ve škatuli v jejím domě v Kutné Hoře.

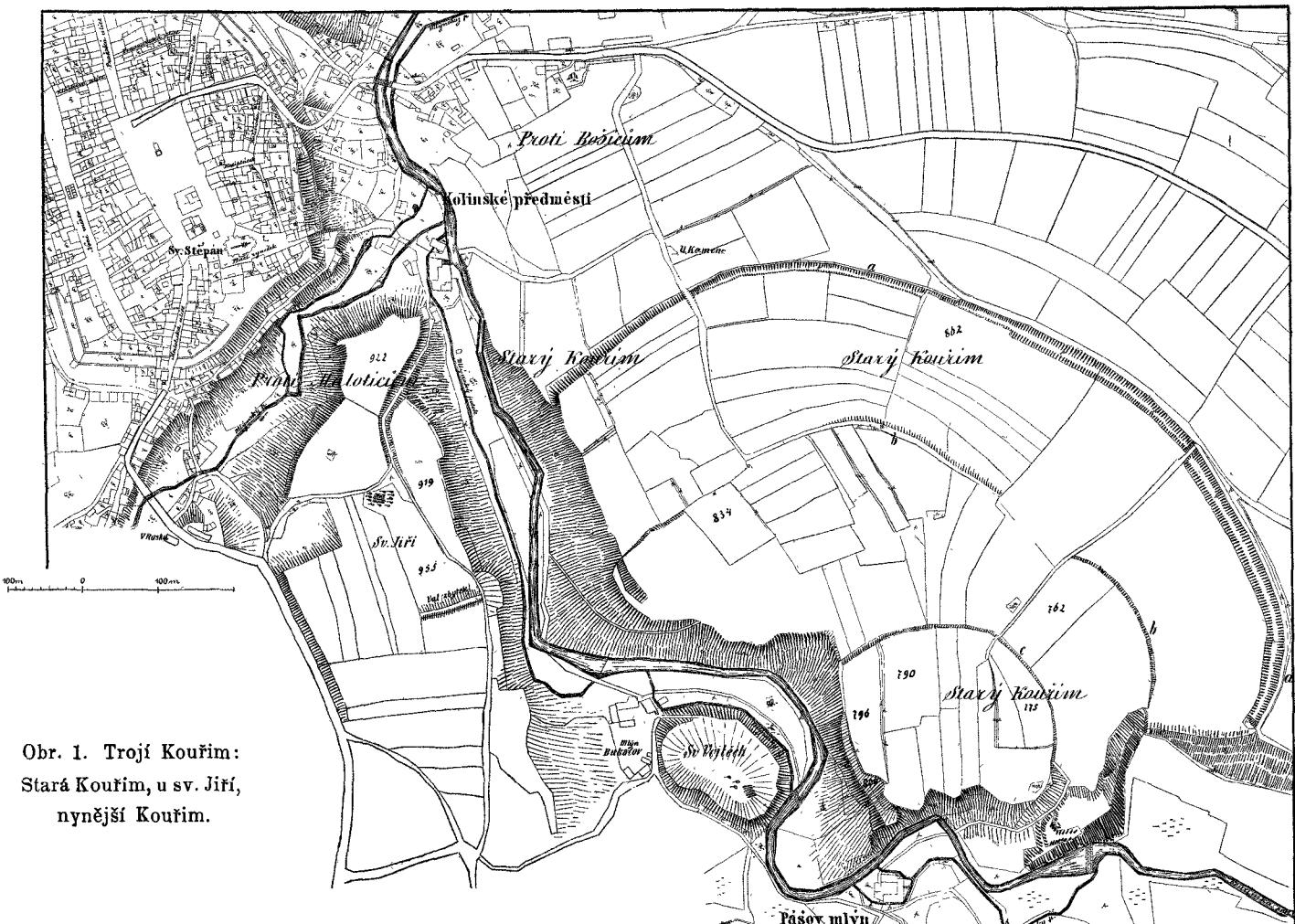
Z výzkumu našich hradišť.

Píše Dr. J. L. Pič. (Tab. XXIX.—XXXI.)

Stará Kouřim.

Na východ od dnešní Kouřimi vypíná se monutný ostroh, jehož úpatí na třech stranách obtéká Výravka. Zde nad Výravkou jsou srázné břehy, na straně čtvrté, kde ostroh souvisí s plánem, zděláno jest trojí opevnění: vnější val 1320 m dlouhý pne se velikým polooobloukem od stráně ke stráni. Val býval až

12 m vysoký a na vrcholu ještě palisadami zpevněný, neboť nalezena tu (parcela 763) při upravování valu v sady zuhelnatělá dřeva svisle postavená; východní část valu upravena terasovitě pro sady, kdežto západní část proti dnešní Kouřimi úplně skopána a srovnána s polem. Druhé opevnění, rovněž polokruhové, táhlo se v délce 820 m podél předního přiroze-

Obr. 1. Trojí Kouřim:
Stará Kouřim, u sv. Jiří,
nynější Kouřim.

ného hřebene, dnes však zbyla z něho pouze vysoká mez. Vnitřní opevnění, rovněž polokruhovité, obepínalo v délce 400 m vnitřní část ostrožny, sráznými stěnami k Výravce spadající; i z tohoto opevnění zbyla pouze vysoká mez. Vnitřní hradiště má výměry 5,38 ha, první předhradí 13,38 ha, vnější předhradí 22 ha, celkem tedy přes 40 ha.

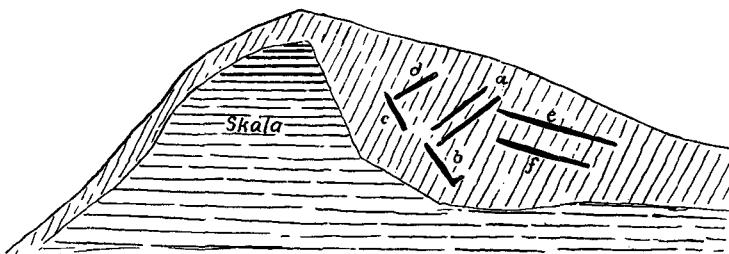
Dalemil praví (c. XXII.): »jemuž diechu dřieve Zličsko, tomu potom vzděchu Kúřimsko«, i sluší tudíž Kouřim považovati za hlavní hrad kmene Zličanů, podle kterého snad již během XI. neb XII. věku někdejší území Zličanů nazváno Kouřimskem podobně jako území Lučanů již za času Kosmových slulo Žateckem. Bylo tudíž zajímavovo poznati stopy této staré Kouřimě, abychom nabýli konkretnějšího názoru o tom, jak vypadal někdy kmenový hrad. Dopsal jsem tudíž na jaře minulého roku purkmistrovskému úřadu o laskavé prostřednictví, i bylo mi s nevšední ochotou slíbeno, že městský úřad vymůže mi dovolení u majetníků půdy ke kopání, v kteréžto příčině pak učitel

měst. školy p. Rejholec převzal s velikou ochotou všecké jednání.

Zkoumání zahájil jsem ve vnitřním hradišti na poli č. 790 tím, že vedeny po celé délce pole až ke stráni průkopy, v kterých však neobjevila se ani nejmenší stopa popela neb jiné stopy činnosti lidské, podobně jako potom na poli č. 796 a 775 a sousedním poli, tak že s plnou téměř jistotou souditi můžeme, že vnitřní hradiště nebylo místem obydleným. Jediné popeliště zjištěno při jz. stráni pod skalami na úzké parcele č. 800, kdež nalezeno i hojně střepů, zdobených i vlnicí i tečkováním, ale většinou se slabě ovaleným okrajem a bez zúžení v krčku, jakož pro dobu mohyl se spalováním mrtvol z poslední doby pohanské známe (sr. tb. XXIX. č. 3—18, tb. XXX. č. 1—10).

Jal jsem se tudíž zkoumati způsob opevnění vnitřního hradiště, zejména když majitel pole č. 796, p. Nádeník, stále vypravoval, že při rozvážení vyvýšeného okraje pole našel množství popela, ano i celé opálené trámy. Vedl jsem tudíž v sousedství na poli p. Jaku-

bičky č. 790 průkopy k okraji sneseného valu. Nejvíce zajímavý byl hned průkop první (obr. 2). Ukázalo se totiž, že vysoký břeh, ohraničující dnes vnitřní hradiště, má původ ve vystupující skále v podobě dosti význačné hrany, která na zevnější straně pokryta pouze vrstvou ornice, kdežto na vnitřní straně pod ornicí objevila se mocná popelovitá vrstva 1·50—2 m hluboká a od skály do pole na 5 m sáhající. V průkopu 1·5 m širokém nalezli jsme v popelovité vrstvě 3·4 m od skály napříč na 1 m vrstvu uhlí ze spáleného dřeva trámového (*d*) a po délce průkopu rovněž kus spáleného dřeva (*c*). O něco dále ležely napříč celým průkopem 1·5 m dva trámce podle sebe 20—30 cm silné a zuhelnatělé (*a*) a po délce průkopu trámcem na 70 cm dlouhý (*b*) a dále v podélné ose průkopu opět zuhelnatělé dva trámce, jeden (*c*) 2·10 m dlouhý,

Obr. 2. Průkop vnitřního valu na poli č. 790.

druhý (*f*) 0·90 m dlouhý; u prostředních trámců *a*, *b*, byla v popeli země vrstvená, žlutá a tmavá, na konci pak trámců *e*, *f* byla země do červena vypálená, načež popelovitá vrstva se ztratila.

V druhém průkopu, 7 m dlouhém, 1·20 širokém, byla opět na skále vrstva popela na 1·50 m vysoko, při vnitřním kraji popeliště pak nalezeno několik střepů hradištných a kosti zvířecí. V třetím průkopu, rovněž 7 m dlouhém, byla popelovitá vrstva o málo níž do pole na 1·40 m, a v ní nalezeny opět spálené trámce, jeden napříč průkopu, druhý podél; v popelu na vnitřní straně (do pole) nalezeny dvě čelisti z vepře. Ve čtvrtém průkopu byla popelovitá vrstva 8 m dlouhá a 1·10 m silná i nalezena tu na okraji popeliště střep s dvojnásobnou vlnicí a slabě ovalem ným okrajem, pak střep na tab. XXIX. č. 2 s rourkovitým ouškem a s žebérky k okraji; střep ten i žlutavě popelavou barvou i ouškem svým a žebérky k okraji má v keramice české jedinou analogii na Třebické u Dobřichova (Starožitnosti II., s. tb. XCV. 11). V pátém průkopu, 9 m dlouhém, 1·20 širokém, byla popelovitá vrstva opět o něco dále od skály do hloubky 0·90 m; i zde nalezen na vnitřním okraji popeliště střep s vlnicí, pak hned podle něho střep s třemi páskami

trojité lomené rýhy (č. 1.), kterýžto ornament rovněž pro mladší období Třebické je význačným (Starožitnosti II. 3. tb. XCII. 3., 6., 12 a j.). V šestém a sedmém průkopu při východní straně pole byla zem na 0·5 m odvezena i byla na hřebenu skála téměř na vrchu a popeliště bylo malé a mělké.

Na východním okraji vnitřního hradiště, na poli p. Vejdovského č. 775, vedeno asi dvacet průkopů k okraji valu, neb lépe k okraji vysoké meze. I na tomto poli vysoká mez povstala vystupující spodní skalou a na hřebenu někdejšího opevnění, 10 m širokém, v jednotlivých průkopech objevena stejná situace: na 2 m od kraje nalezeno (na 1—2 m i více) popeliště, ve kterém někdy vyskytlo se vodorovně položené zuhelnatělé dřevo, jednou nalezen kůl zašpičatělý, na 50 cm hluboko špičkou do země zaražený, při samé jižní mezi pak nalezena ve spálenosti zuhelnatělá sláma a pšenice, někde byla zem do červena vypálená. Učiněny průkopy i po celé šířce pole i na sousedním poli, ale nikde nevyskytly se kulturní stopy na znamení, že vnitřní hradiště nebylo nikdy obydleno stále.

Ve středním hradišti čili v prvém předhradí nechal jsem dělat průkopy na velké parcele č. 826 nad Výravkou proti sv. Vojtěchu, kdež v poloze řečené »na zámečnici« p. mlynář Bukačovský nalézal přeslinky, střípky a pod.; ale buď že jsem nepamatoval místo, které mi při prvé návštěvě ukazoval, buď že nálezy pocházely z rozvezeného valu na poli č. 796, kopání tentokrát zůstalo bezvýsledné, neboť nenalezeny stopy nějakého popeliště. Podobně vedeny průkopy po celé délce pole č. 762 od valu středního počínaje až téměř ke vnitřnímu valu, ale nalezena pouze na jednom místě vypálená zem a něco popela a dále dvě kosti zvířecí.

Střední val během času také snesen a odkopáván, místy až na 1 m, místy snad i více, tak že jen stopy jeho pozůstaly. Začal jsem vésti průkopy k valu od svahu nad Bukačovským mlýnem, kde svého času nalezena kostra se dvěma nádobkami, jež, myslím, doslaly se do sbírky nebožtíka p. mlynáře. První tři průkopy byly nehluboké, neboť hned pod ornicí byla rostlá skála, ve čtvrtém až šestém průkopu nalezeno něco uhlíků a popela. Na parcele 834 nalezeno více popela, v prvém průkopu na 3 m, v druhém na 3·40 m, v třetím na 3 m délky a na 1 m hloubky. Nejzajímavějším byl průkop v místech, kde při mezi (na plánu je malé znaménko) nalezeny v popelišti zuhelnatělé trámce a sice šest trámců ve směru hrady, čili podél valů, na nich pak byly trámce příční, 1·20 m pak jeden trámcem do země zaražený, k němuž jeden příční trámcem vyříznutým zubem přiléhal (obr. 3.)

Trámce tyto podávají názorný obraz dřevěné stěny při středním valu, kteráž zdělána byla střídavě z podélných a příčných trámců, na sebe kladených a tu a tam kolmými trámcemi zpevněných; stěna tato vzala požárem za své a množství pozůstatlého popela svědčí, že stěna ta na valu musila být nejen široká, ale i značně vysoká.

V zevnějším předhradí kopal nás laborant před mým příjezdem na poli p. uč. Rejholce č. 862 poblíž někdejší šibenice a nalezl za celý den tři popelovitá místa a něco střepů hradištných s okrajem více ovaleným a tudíž i mladších, než výskyty se na vnitřním hradišti; na poli p. Müllera poblíž velikého kamene nalezeny stopy opálené hlíny a několik střepů hradištních, současných se střepy vnitřního hradiště. Val zevnější je z polovice rozkopán, z polovice snížen, a kopání nemělo tu účelu. — Kopáno ještě kolem kapličky, ale pouze na jednom místě nalezen popel a několik střepů v místech, kde někdy tálala se dřevěná stěna. Laborant Landa kopal i na dolejším poli při Pášově nad Výravkou a v devíti průkopech nalezl několik popelišt, něco kostí zvířecích a málo střepů.

Výsledek kopání na Staré Kouřimi byl tudíž překvapující: zjištěn způsob opevnění rozlehlého hradu, ale nenalezena stopa města, z nejstarších psaných dějin známého, ano ani vykopané střepy neukazovaly na dobu, v které se o Kouřimi mluví. Abych záhadě přišel na kloub, zašel jsem znova do měšťanské školy neb lépe do nového musea, abych znova prohlédl střepy v okolí nalezené, a opětne prohlédnutí střepů vedlo mne na protější ostrožnu, do polohy »U sv. Jiří«.

U sv. Jiří.

Mezi Výravkou a mlýnským potokem je druhá ostrožna, proti Nové Kouřimi úzkým jazykem končící, k silnici pak vysokým břehem označená. Ostrožna ta byla někdy přeprážena příčným valom, z něhož malá část na poli č. 955 dosud znatelná je; rozpoznal jsem snesený val při první obhlídce, podniknuté po návštěvě školy.

Učinil jsem na valu potom několik průkopů, kdež nalezeno něco kamene drobného, ale nedalo se zjistiti, zdali val někdy dřevěnou konstrukcí byl ze-

Obr. 3.

sílen; na sousedním poli snesen val na 1 m, a je sotva znatelný. Zmíněné pole č. 955, patřící p. Slanářovi, kdež říká se »u sv. Jiří«, bylo právě volné, i jal jsem se tudíž i zde zkoumati. Počátek učiněn při příčném úvoze na druhém konci pole, kdež nalezeno rozsáhlé popeliště napříč přes pole 25·80 m, od úvozu do pole na 10 m a 1—1·20 m do hloubky; popeliště pokračovalo pak do sousedního pole na dvou místech, jako by dvě vedlejší budovy zde byly bývaly. V popelišti vyskýtaly se střepy se silně ovaleným okrajem a vodorovnou neb vlnitou ozdobou, i střepy silné tuhové, jak na tab. XXX. č. 11—16 vyobrazeny jsou a XI.—XII. věku připočteny být mohou; i kosti zvířecí tu v popelu nalezeny. Tam, kde popeliště začalo docházeti, nalezena vrstva sestávající z drobného kamene a rozdrobených vápenitých součástí malty a omítky do obdélníka 17 m : 7 m, patrně jako stopa kostela sv. Jiří, jehož zbytky ještě na počátku XIX. století vidny byly. Kolem kostelika byl hřbitov, i nalezeno tu hojně kostery bez milodarů, tedy z pokročilé křesťanské doby, ano starší lidé vypravovali, že prý slýchali od svých předků, že se tu občas pochovávalo ještě za paměti těchto předků. Celkem pak vysvítalo z tohoto uložení, že kdysi v XI. a XII. století stávala tu prostranná budova dřevěná, která před koncem XII. století ohněm byla zničena. Kdy na okraji tohoto společniště postaven byl kostel sv. Jiří, který podle svědecství hřbitova kolem byl kostelem farním, pověděti nelze, jelikož nezachovala se jediná památka, která by o slohu stavby podala svědecství.

V dalším zkoumání učiněna řada průkopů na témaž poli až k valu, i shledáno, že po celém poli

roztroušena jsou spáleniště domů dřevěných z téže doby jako velká dřevěná budova při vozové cestě, a podobně shledáno i na poli č. 919 nad strání nad Výravkou.

Na podzim téhož roku, kdy pole byla sklizena, vrátil jsem se do Kouřimi, abych ohledal ještě alespoň nejzazší ostrožnu nad tak zvaným panským mlýnem, kteráž nese název »na Klimentu«. Učiněny tedy průkopy i na poli č. 992 a nalezeny opět stopy spálených domů, ale stopu kostelíka sv. Klimenta, o kterémž ještě v listině z r. 1407 děje se zmínka, an uvádí se »velký mlýn« — neb »capella sancti Clementis« (Oehm, Paměti kr. m. Kouřimě p. 6) — jsem ne-nalezl; rozběhli se mi dělníci po stálé práci a nastalo deštivé počasí, tak že jsem předčasně zkoumání musil zaraziti. Celkem však i tento výsledek stačí, abychom pověděti mohli, že »u Klimenta« a »u sv. Jiří« stávalo v XI. a XII. století město obydlené, kteréž néstí mohlo jméno Kouřím, u Kosmy i v listinách tak často jmenované.

U sv. Vojtěcha

nazývá se oválná vyvýšenina v údolí Výravky hned za mlýnem Bukačovským. Na vyšině této je dnes pole, ale v nejzazším rohu proti vnitřnímu hradišti Staré Kouřimě jsou pod ornicí znatelný stopy někdejšího kostelíka sv. Vojtěcha. V kostelíku samém nalezeny byly kostry a rovněž před kostelíkem až téměř do prostřed vyvýšeniny vyskýtal se hroby pod velkými plochými kameny; v některých nalezl zemřelý nedávno p. mlynář Miškovský esovité kroužky i nádobky, já sám vyzvedl r. 1890 tři hroby pod velkými, kamennými deskami bez milodarů. Diagonálně proti kostelíku na pravo za mlýnem byla do červena dosti hluboko vypálená zem, což svědčí o velikém požáru snad nějaké objemné budovy.

* * *

Celkový úsudek zní pak v ten smysl, že pohřebiště u sv. Vojtěcha je mnohem starší než pohřebiště u sv. Jiří, neboť může být přisouzeno XI. století, a jelikož sv. Vojtěch je mladší než Stará Kouřím, není vyloučena možnost, že po spálení Staré Kouřimě na jistou dobu Kouřím přenesena k sv. Vojtěchu a odtud k sv. Jiří; než o tom budeme moci definitivní úsudek si utvořiti, až nalezneme stopu sv. Klimenta na nejzazší ostrožně sv. Jiří.

Stará Kouřím vzala patrně požárem za své a nebyla více obnovena, jelikož rozsáhlé valy nedaly se tak snadno dostatečným vojskem obsaditi a tudíž i

obhájiti; stalo se tak podle svědectví nalezených střepů někdy na rozhraní pohanské a křesťanské doby, buď koncem IX. neb v první polovici X. věku, tedy v době, kde dočítáme se o válce mezi knížetstvím Pražským a knížetstvím Kouřimským. U sv. Vojtěcha, pak u sv. Jiří a sv. Klimenta je mladší období města Kouřimi až do založení dnešního města.

Na místě dnešního města Kouřimě stávala tehdy patrně nějaká dědina, neboť v Dubové ulici nalezena hradištná nádobka a v ní popel a slepičí vejce a jiná nádobka hradištná nalezena při stavbě kanálu proti hotelu, při opravování pak dnešního tržiště na dobytek nalezeno těsně podle hradeb pohřebiště kostrové s esovitými kroužky, kteréž p. řed. J. Waňkem získány svého času pro naše museum.

»Švédské šance« na Chlumu u Ml. Boleslavě.

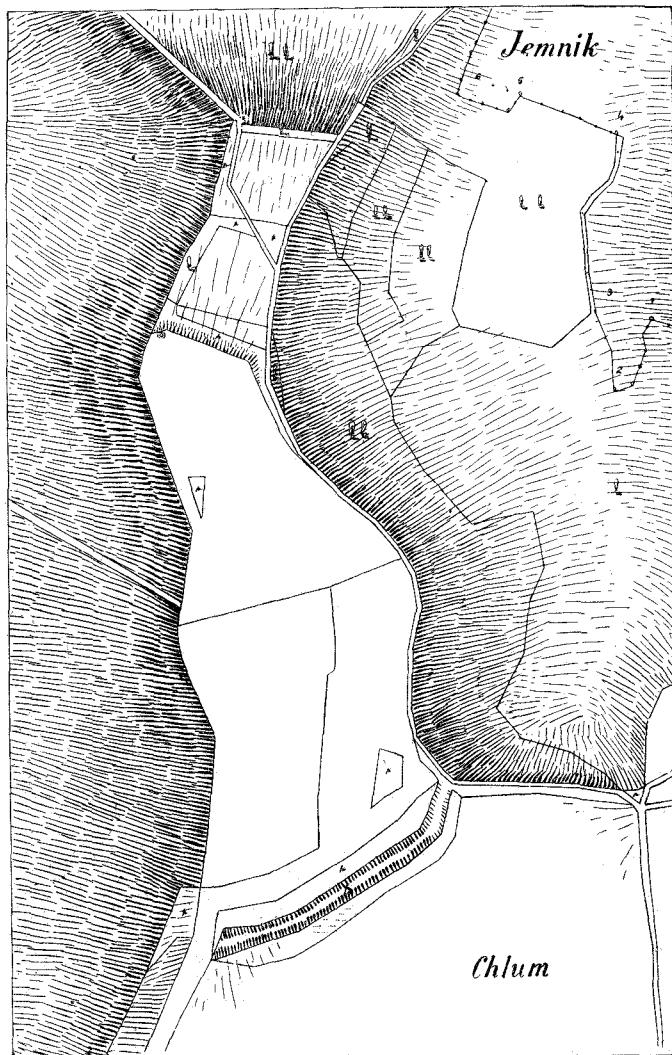
Na západním ostrohu táhlého Chlumu, který tu, ač nevysoký, celé krajině vévodí a rozkošný rozhled poskytuje, je starobylé hradiště: mohutný val, dnes 160 kroků zdélí, zachovaný při s. straně na 96, a při jižní na 20 kroků snesený, obejmá jazykovitý výběžek na jedné straně do roviny, na druhé do „propadlého města“ spadající. Val sám je v bási 30 m., 6 m. měří do výšky, na vrcholu je 4 m. široký a na zevní polovici vrcholu o něco vyšší; v odkopávce valu, kterýž bodří rolníci Tichý a Jonáš statně na komposty rozvážejí, ano i soudruhům prodávají, viděti, že složen jest vrstvovitě z různé hlíny, jak z různých stran byla svážena, neb i před valem, kdež rozeznati lze stopy příkopu, vybírána, tu a tam jsou vrstvy popela, patrně jako zbytek ohniště z doby, kdy val byl navážen. Na protějším konci ostrožny je dnes vysoká mez jako ohraničení hradiště, bez zevních stop vrchního opevnění; vedením průkopů k vysoké mezi zjištěna pouze stopa navezené jílovité země; před někdejším, proti vnitřnímu hradišti snad dosti nízkým valem shledáno popeliště se střepy hradištními. Pod mezí, na mírném sklonu, jsou dvě pole v podobě nepravidelných čtyřúhelníků, a pak ostrožna srázně spadá (viz obr.).

Vnitřek hradiště od dávné doby proměněn v pole, z nichž větší část patří dnes k velkostatku Dobrovickému, a knížecí správa velkostatku s nevšední ochotou dala svolení, abych zajímavé hradiště prohlédnouti mohl. Vedl jsem tedy napříč hradiště řadu průkopů, v kterých nalezena četná ohniště prohloubená různých rozměrů: 1·80:1·80 m., 1·40:3·20, 0·75:1, 2·10:1·80, 0·80:1·50, 1·30:1·50, 1·30:1·30,

$3\cdot80:1\cdot70$; hloubka byla $1\cdot40$, $0\cdot60$, 1 , $1\cdot10$, $0\cdot70$, 1 , $0\cdot90$, $0\cdot60$, $0\cdot80$ m.

Několik jam hlásilo se k staršímu období skrčků, jejichž stopa v blízkém Řepově posledně celým po-hřebištěm byla objevena, v jedné jámě nalezen střep s pupíkem ze spodní části nádoby, jak je známe z po-hřebiště plátenického, největší část pak hlásila se k době hradištné.

v kterémž na 60 cm. pod povrchem nalezena vrstva vypálené mazanice, a pod ní na 50 popelovitá země, v kteréž nalezen střep na tab. XXXI., č. 1., se stejně význačným úškem jako na Staré Kouřimi, s nepatrným otvorem a žebérky od úška k hrdu, kterýžto tvar silně upomíná na Třebičev u Dobřichova. Podobně i ostatní střepy ze „Sanců“ souhlasí se Starou Kouřimi, hlásice se i profilem okraje i výzdobou

Půdorys hradiště na Chlumu u Ml. Boleslavě.

Zajímavou situaci nalezl jsem u starší jámy s ohništěm $1\cdot30:1\cdot80$, o hloubce 1 m., kdež se dalo stopovati někdejší staveniště na 5 m. zdélí směrem k východu dotýkalo se nové ohniště pouze $0\cdot50$ hluboké se střepy hradištnými, aniž by se arci na spojitost obojího osídlení souditi dalo. Zajímavovo bylo též ohniště $1\cdot80:2\cdot10$ v průměru a $1\cdot10$ hluboké,

i technikou ke starší době hradištné, neboť pouze střep č. 9. jeví poněkud ovalený a profilovaný okraj, jaké v X. století v průvodu mincí našich Boleslavů na pohřebištěch se objevovati počínají.

Jest tudíž z provedeného kopání zřejmým, že hradiště na Chlumu, řečené „Švédské Šance“ bylo obydleno, a obydlení že končiti muselo před dobou

neb snad na rozhraní doby Boleslavů, i nechybíme snad, když řekneme, že město Boleslava Mladšího na strmém ostrohu nad Jizerou nebylo prvním opevněním v té krajině, naopak město někdy na ostrohu

Chlumu daleko široko krajině vévodící přenесeno v době Boleslava II. na ostrožnu nad Jizerou; pověst o „propadlé městě“ může být tedy vzpomínkou na někdejší skutečné město.

Jan Matyáš ze Sudetů.¹⁾

Napsal Dr. Josef Volf.

Motto: *Vives, Sudeete, et toto cantabitur orbe
Laus tua quam merito patria regna
dabunt. Franc. Romanus.*

Proti starým, pevně vžitým názorům jest vždy těžko a obtížno bojovati. Co jednou zapustilo pevné kořeny, podporováno a šířeno ať již slávou autority nebo silou ztrnulé tradice — neboť i historické tradice mají svou zvláštní houzevnatou energii — a co se cele vžilo v lidské mysli, tak že tvoří zdánlivě přímo axiomatní bod lidského vědění, vnutí silou konservativní setračnosti každému novému náhledu boj, který se přirozeným způsobem v duši lidské odehrává, jež baží vždy více po určitém souboru pevných a nesporných poznatků než po náhlé změně, kterou nenadálé útoky na základy jejího vědního fondu v ní přivodí. Jest to známý psychologický úkaz, skutečností znova a znova dotvrzovaný, jenž plyne z touhy po jistotě a jasnosti, která působí konejšivě a uspokojivě, kdežto sporem vznikají v duši vždy potíže nepříjemné, působící rušivě a rozkladně. To jest stará pravda, která se v historii začastě osvědčila a kterou také Jan Matyáš ze Sudetů v předmluvě svého díla »De origine Bohemorum et Slavorum subseciva« určitě a úmyslně vyslovil, odvolávaje se na Thukidida, který tuto stránku lidské povahy svým známým kritickým způsobem dobré postřehl. Jest to boj o názory; má-li nový názor zvítěziti, může se to státí jen na ssutinách starého. A je přirozeno, že bez boje jen slaboch své stanovisko dovede opustiti.

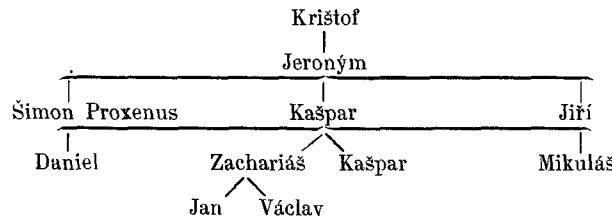
Boj, dí starý mudřec, jest otcem všeho žití, ba řekl bych, boj jest všeho živobytí formou. Ovšem počátek jeho vyrůstá z různých složek a pohnutek, často zcela osobních i malicherných; namnoze rozhoduje tu uražená ješitnost, touha po originalitě, zdánlivý duševní aristokratismus neb egoistický sebeklam, často pak i obyčejná lidská závist. V průběhu boje jde pak zdánlivě zase pouze a pouze o theorie, ale nahledně-li kdo do zákulisí, poznává často, že pravá příčina sporů a vášnivého rozčilení vyprýštila z jiného pramene. Že pak souperi hledí využítkovatí všech prostředků, kterými by svému názoru k vítězství dopomohli, nelze sice schvalovati, ale také ne zcela odsuzovati, neboť každý se brání, jak umí. Silnější kráčí mužně vpřed, slabší běže útočiště ke lsti, záloze a záskoku. Tak tomu bylo v minulosti, jest tomu v přítomnosti a bude tomu i v budoucnosti.

¹⁾ Část této stati byla přednesena v slavnostním shromáždění Archaeologického Sboru Musea krále Českého, pořádaném 19. ledna 1907 na počest 60tých narozenin ředitele praehistor. sbírek musejných, prof. Dr. Jos. Lad. Píče.

Jan Matyáš ze Sudetů²⁾, přišel na pražskou universitu s bohatou zásobou vědomostí, získanou dlouhotým studiem a bohatými zkušenostmi, jichž nasbíral a nashromáždil na svých studiích a na svých vědeckých cestách po celé Evropě. Avšak nebylo mu přáno žítí klidný život učence a věnovati se jen vědecké práci. Jeho vstup na universitu udál se ve znamení boje a také jeho další působení jest protkáno hádkami a sporý, neboť si osoboval vždy subjektivní právo jednotlivce, kterým negoval objektivní autoritu university. Ve svých thesích a pracích počal podávat nové vědecké náhledy, které odpovídaly dosud zdánlivě nesporným vědeckým názorům, a hájil je celou silou svých vědomostí, neupadaje nikdy do nepěkných osobních narážek a urážek, k nimž jeho hlavní protivník často své útočiště bral. Matyáš snažil se vždy svoje vývody opřítí svým rozumem, kdežto protivník bojoval výzvou k citům a k vlastenectví a utíkal se k podezírání a k nemístným urážkám. A takový boj jest pak ovšem jedním z nejhorších ...

Jan Matyáš ze Sudetů pocházel ze staré patricijské rodiny utrakovické,³⁾ která obývala původně České Budějovice a jejíž jméno se brzo v jižních Čechách rozšířilo. Předek jeho vyskytuje se v městských knihách budějovických již r. 1391. Z bohaté této rodiny

²⁾ Rodokmen Jana Matyáše, jak jej sám ve své závěti z části uvádí a jak se jeví též v veršu M. Talaea Swatecena, jež předchází Sudetově spisu: *Consuetudines feudorum*, jest následující:

Poprvé sebral všechny roztroušené zprávy o rodině Matyášů Kalina z Jätensteina, *Nachrichten über die böhmischen Schriftsteller I*, 1818, str. 53–9; II, 1819, str. 15; III, 1827, str. 5–14 a uvedl je v pekný celek; též genealogickou tabulkou připojil. Doplňky k práci Kalinové podává Ottův N. Slovník XXV, 1906, str. 330–1. Erb »ze Sudetů« obdržel poprvé Šimon Proxenus a Jiřík, zvaný Polenta r. 1557; Daniel obdržel jej pak majestátem z 6. pros. 1558; nové potvrzení dostalo se mu majestátem cis. Rudolfa II. jakož i dovolení přijati k němu strýce Jana a Mikuláše. O erbu viz Král, Heraldika, str. 334.

³⁾ Zachariáš byl s přívolením císaře Rudolfa II. r. 1594 od Jana Scheibla z Falkensteina přijat k jeho erbu, tak aby se mohl psát »ze Sudetů a z Falkenstejna«.

Keramika ze »Švédských šanců« na Chlumu u Ml. Boleslavě.